

П. Костенко.

ПРОМИСЛОВІСТЬ УКРАЇНИ ПІСЛЯ ГОРОЖАНСЬКОЇ ВІЙНИ І ЗАХОДИ ДО ЇЇ ВІДРОДЖЕННЯ.

(Розвідка написана для "Українських Робітничих Вістей.")

(Продовжене.)

В перші роки війни, внаслідок поширення пошуку на каміній вугіль, добуване його ще збільшилося і в 1916 році досягло максимальної кількості, а саме 1.751 мільйон пудів. Та з першого року революції добуване вугля зменшилося. Особливо тяжко відбитися на добуванню камінього вугля в Донецькій басейні горюжанська війна. Як зменшувалося добуване донецького вугля в революційні роки, показують наступні цифри: в 1917 році — було добуто 1.510 мільйон пудів, в 1918 році — 534 мільйон пудів, в 1919 році — біля 200 мільйон пудів. В 1920 році, як ми зауважили вже вище, почалась плямюваті праця по відновленню камінійно-вугільної промисловості Донецького басейна.

Що урядові з себе донецька камінійно-вугільна промисловість на початку 1920 року?

Се був вже вмираючий господарський організм. З самого початку світової імперіалістичної війни в Донецькій басейні не привозилося нових машин і не робилося серйозного ремонту старих. Парові казани і електричне господарство почали зноситись від праці, почали зруйнуватись підчас острого горюжанської війни. З 2.698 парових казанів (котлів) в копальнях в 1920 році було непридатних до праці вже більше половини. З 53 електричних станцій біля 15 було в незадовільному стані.

На початку 1920 року багато робітників зовсім не працювало; деякі з них були закінчені і залиті водою. З 1816 копальнь 25 копальнь (тобто 1.4%) було затоплено водою в нижніх горизонтах, а 0.3% — зовсім.

Робітничі кадри копальнь зазнали також тяжких змін. Загальна кількість робітників зменшилася на початку 1920 року майже втричі, і то головним чином на рахунок кваліфікованих робітників (дуже збільшилась кількість жінок і підробітників). Трудова дисципліна підупала зовсім, так що продуктивність праці в січні 1920 року виносилася всього лише 36% нормальної продуктивності для "зайобітників" і 22% для робітників вагагі (нормально один зайобітнич добував за 1 місяць 2.890 пудів вугля; в січні він добував вже тільки 1.029 пудів).

При таких умовах довелось робітничо-селянській власті України приступити в 1920 році до відродження камінійно-вугільної промисловості Донецького басейну. Головним завданням в сім напрямі вважалося

упорядковане котельного (казанового) господарства в копальнях, — сього серія і головний нерв всієї праці в копальнях. Та се було несподіване для пролетарського господарства завдання: виробленню парових казанів припинилося в Росії ще в 1917 році; одержати з-за кордону не можна було ні одного казана (котла); залишався тільки ремонт, але й для ремонту бракувало потрібного матеріалу та приладдя. Таким чином завдання залишилося невиконаним і котельне господарство перейшло в 1921 рік в такому-ж сумному стані, в якому було і в 1920 році; праця, зроблена в 1921 році, не поліпшила господарства, а всього тільки затримала до якоїсь міри дальший його катастрофічний підупад.

Не дивно отже, що в 1920 році не вдалось широко розгорнути праця в копальнях. Довелось обмежитись упорядкуванням лише деяких копальнь, інші ж приняти зовсім. Зі 1816 копальнь Донецького басейну було одібрано для праці всього около половини — 958 копальнь (52.8%), з них 388 копальнь так званого селянського типу і 570 копальнь — промислового. Коли-б всі одібрані копальні могли працювати менше-більше нормально, вони могли би бути дані до 30% нормальної продукції Донецькому басейну.

Так само не вдалося поладати і справи з робочою силою. Правда, кількість робітників в копальнях було збільшено і то досить значно: в січні 1920 року працювало в донецьких копальнях 83.026 робітників, а в грудні того-ж року вже 128.969 робітників. Але се збільшення відбувалось головним чином на рахунок некваліфікованих робітників (з загальної кількості на ново прийнятих робітників в 45.943 осіб — було зайобітників тільки 5.947 осіб). Продуктивність праці робітників також не вдалося піднести протягом 1920 року до нормальних розмірів (з 22.8% нормальної в січні вона піднялася в грудні до 37%; "зайобітники" піднесли свою продуктивність з 36% до 61% нормальної).

Справа харчування шахтарів, постачання їм блізни й одягу стояла цілий рік дуже але. Робітничі цілий рік майже голодали; ходили обдерті; жили в кепських помешканнях. Чи можна-ж було при таких умовах жадати від них нормальної продуктивності праці? Чи може напівголодний робітник, в якого кайло само падає зі знесиленних рук, видобувати стільки же сього важкого "чорного

золота", як і здоровий робітник? А тут ще треба було не раз кидати працю й зовсім, міняти кайло на рушницю і йти відбивати польсько-українську буржуазну навалу...

При всіх цих умовах праця в копальнях не могла розвинути не то що до нормальних передвоєнних розмірів, але навіть і до тих розмірів, які представляли технічними можливостями того часу. Замість одібраних 500 мільйон пудів мінерального палива Донецький басейн дав в 1920 році всього 270 мільйон пудів, з яких на власні потреби копальнь пішло 133 мільйон пудів, а для інших потреб залишилось всього тільки 137 мільйон пудів. Коли порівняти наведені цифри з відповідними цифрами 1917 року, то матимемо надзвичайно сумну картину: в 1920 році було добуто тільки 18% той кількості, яку було добуто в 1917 році. Зменшення на 82%! А в той же час кількість робітників в копальнях зменшилась не більше як на половину.

Більш втішними є цифри, які показують, скільки пудів вугля добувалось ко місяця протягом 1920 року. З них бачимо, що та кількість, хоч і дуже повільно, а все-ж незмінно зростає. В січні 1920 року було добуто 11.802 тисячі пудів, в лютому — 17.143, в березні — 24.261, в квітні — 13.770, в травні — 18.571, в червні — 25.755, в липні — 24.923, в серпні — 22.693, в вересні — 25.676, в жовтні — 25.207, в листопаді — 29.551 і в грудні — 30.988 тисячі пудів. Таким чином добуване вугля піднялось з 12 мільйон пудів в січні до 31 мільйон пудів в грудні.

Пекучу потребу вугля доводилось покривати в 1920 році також і з старих запасів, яких в січні 1920 року було 87 мільйон пудів, а в грудні того же року 1920 року зашишалось вже тільки 49 мільйон пудів.

В 1921 році мало ся на думці добути в Донецькій басейні 600 мільйон пудів камінього вугля. Але ці надії не справдились. Донецький басейн не виконав не тільки максимального завдання, але не здійснив і мінімальної програми (яка була розрахована на 450 мільйон вугля і антрацит). За перші шість місяців 1921 року було добуто в Донецькому басейні всього 157.556.000 пудів мінерального палива (вугля й антрацит). В січні було добуто — 23.305.000 пудів, протягом лютого і марта кількість добутого вугля збільшувалась, в березні досягла своєї рекордної цифри — 32.658.000 пудів. З квітня 1921 року кількість добутого вугля почала падати все дужче й дужче, наближаючись до катастрофічного характеру. В червні місяці було добуто вже тільки 17.966.000 пудів, а в липні — всього лише 9 мільйон пудів.

(Дальше буде.)

УТЕЧА ВІД ПРАВДИ.

В московській "Правді" і "Известиях" є поміщена слідуюча стаття Карла Радека з приводу втечі з Москви заграничних оборонців-есерів:

Цілий день в середу (13 червня) в салі суду не були присутні панове Вандервельде, Розенфельд і Лібкнехт.

В середу вечором виявив ся змісл їх відсутності. Вони представили судовий заяву, в котрій, покликуючись на ряд формальних конфліктів з Верховним Трибуналом, на заяву обвинуватців Криленка і Дунацького, що для суду не існують ніякі берлінські угоди, а тільки закон і формальні вказани комісаріату юстиції, названі оборонцями заявили, що процес ведеть ся всупереч усім берлінським угодам, що не дивлячись на се, вони все таки лишаться ся до розпорядимости оскаржених.

Оскаржені заявили від себе, що вони звільняють заграничних оборонців від оборони.

Але всякий здороводумаючий повинен сказати: Або процес не дає ніякої можливости для вяснення правди (тоді ніякий оскаржуваний не буде оборонятись перед судом), або заява Вандервельде, Розенфельда і Лібкнехта є втечею від правди.

Всі їх покликуюваня ся на заключення в Берліні угоду — найзвичайніша пісенітниця не тільки йому, що П. Інтернаціонал сю угоду зривав, але також тому, що недіявлячись на її зрив, суд дав оскаржені і їх оборонцям повну можливість якої завгодно оборони.

Ми вже вчері покликались на те, що в спорах про надане права стенографування процесу, Розенфельд заявив, будьто він дуже рад, що після вступних суперечок про склад суду оскаржені і оборонці користали повною свободою оборони.

Ми можемо ще додати, що Розенфельд так був певний сеї свободи, що сейчас-же заявляв знакомию, що він збирається поїхати до Берліна на два тижні, щоб вернути ся до остаточного засідання процесу.

Спроба пояснення втечі і суду порушенням берлінського договору у всіх пунктах безосновна, як се доказав предіатель Верховного Трибуналу Т. Пятаков в своїй відповіді заграничній обороні.

Берлінська угода не має ніякого відношення до процесу. Ся спроба нікого не переконає, бо всякий зрозуміє, що суд держави опираєть ся на закон, а не на угоди. Угода не відносить ся до діяльности висшої власті, котра не робила ніяких заяв з приводу сего.

Покликуюваня ся на те, що оброна обмежена недопущенням чотирох меншевиків в ролі оборонців, недопущенням стенограм так само смішна. Ніхто не забороняв приватної стенограмі есерам і їх оборонцям.

Що тичить ся оборонців-меншевиків, то вони в своїм жаданю отверто заявили, що приходять на суд не як оборонці, а для вяснення свого відношення до есерів і до совітської власті. В виду сеї провакційної заяви меншевиків про те, що вони являють ся на суді не оборонцями, а розяснителми того, що не підлягає розгляденю суду, вони примусли суд ужити параграф закону, який каже: "Оборонцем може бути тільки особа, яка користуєть ся довірем Трибуналу".

Суд не відмовив ся допустити буржуазних адвокатів Муравева, Тагера і ин., бо сї панове були достаточню розумні, що не заявили того, що вони приходять на суд для вяснення відносин кадетів до есерів і совітської власті. Панове меншевики поучли себе віді обороню берлінської угоди такими сильними, що позволили собі на провакцію судової власті, чого послідина не могла лишити без уваги.

Если покликуюваня ся заграничних оборонців є вдумкою, то стає питане, чому вони лишаются оскаржених без оборони, чому оскаржені з тим згодились?

Справа — повні ясна: Панове Вандервельде, Розенфельд і Лібкнехт, перестудювавши справу есерів, переконались, що процес приведе до повного докзаву вини Центрального Комітету соціял-революціонерів в організації оружної боротьби проти совітської власті, як до послідного часу, в організації атентатів, від котрих Центральный Комітет есерів потім лицемірно відікав ся, в отриманю грошей від альянських місій.

Переконавшись в тім, Вандервельде, Розенфельд і Лібкнехт рішили не бути присутніми при докзаві, бо, обороняючи всі ті злочини, вони примушени були-б взяти на себе, на 2-ий і 2½ Інтернаціоналі відвічальність за есерів. А той відвічальности вони зякакали ся.

Ось тому панове Вандервельде і їх помічники просили есерів звільнити їх, одбіваючи за се, що вони за границю підіймуть шум і крик, щобі спасти їх.

Такий змісл втечі заграничних оборонців есерів.

Віривавши за границю, вони пічнуть скажешу травлю проти Совітської Росії. Але ся травля остане ся в повнім спокою: Ніякою травлею вони не знищать заяви Розенфельда про безпристрастність Верховного Трибуналу, заяви, зробленої безпосередню від втечею з салі суду. Заяву сю стенографувано.

Присутніи на суді провідників робітничих партій Західної Європи Кяри Цеткін, Муні, Фросара — дасть можливість наочно перед цілим світом вяснити дож і клевету ним механізмом технічного керуваня і одночасно класового пануваня та класового правління.

Всі сї елементи, після того як робітничий клас захопив владу в свої руки, забули на — за виключенням невеликої верстви дієно гвалт... стаючи в оборону Установчих Зборів, інтелектуальні сили в той же час своїм саботажом нищили ради в самій їх основі. Опір всіх технічно-адміністративних урядових елементів було переможено.*) Але ся перемога була куплена ціною "збільшення руїни", і робітничий клас власними силами не мога опанувати сеї руїни!

"Нещасте робітничої класи полягало в тому, що вона завжди була в положеню пригнобленої класи. Се відбиваєть ся всьому, як на ровні робітничої освіти; так і на тому, що робітничі не мають той вправи і звички в управліню, котрі післідують пануючі класи, передаючи їх з покоління в покоління через свої школи, університети і т. п. Тому робітничий клас повинна взяти від зруйнованого урядничого апарату всі ціні кваліфіковані елементи, потрібні їй з технічного боку, поставити їх на відповідні місця... Тепер боротьба проти саботажу має виявляти ся в тому, щобі перетворити вчерашних саботажників в слуг, виконавців і керуванців, всюди, де того потребувати ме новий режим. Коли ми з тим не справимось, коли ми не пригнітемо всіх потрібних сил і не поставимо на радянську службу, то вчерашна мілітарно-революційна боротьба проти саботажу виявилась би цілком некорисною і безплідною".

*) Л. Троцький: "Праця, дисципліна і порядок". Берлін, 1919.

ЗАПРОДАНІ ПРОФЕСІЙНИМИ БЮРОКРАТАМИ МЕТАЛІВЦІ АНГЛІ ТА ЧЕХОСЛОВАЧЧИНИ.

Далеко від себе, одні в Англії, другі на Чехословащині — металівці перейшли таку саму боротьбу з однаковим перебігом і з тими самими слідками. Причина кампанії також одна, спроба капіталістів продовжити своє істноване коштом зниження робітникам заробітної платні. Міжнародний наступ капіталу йде, підприємці силують ся продовжити осьмигодинний день праці, знизити заробітну платню, відібрати робітникам здобуті тяжкими боями права і в сей спосіб відсунути на якийсь час неминучий крах абсурдної капіталістичної господарки. Наступ провадять капіталісти у всіх країнах, починаючи від металеві індустрії. Невдало закінчив ся десятижневі страйк полуднево-німецьких металівців, який покінчив ся невдачею. Амстердамські бонди та бюрократи запродали німецьких металівців. Слідую невдача металівців в Англії та Чехословащині. Металівці Франції та Італії стоять перед завзятою боротьбою. Короткий перебіг страйку і причини невдачі хай будуть наукою робітникам в будучих боротьбах. Чотири тижні тривав страйк англійських металівців. Помимо того, що провадили вони його з завзятею, скінчило ся тим, чим покінчили ся в Англії попередні страйки залізничників та гірників. Професійна бюрократія доложила всіх старань, щоб не допустити до поширення страйку та ізолюваня страйкуючих, приложила свою руку до їхньої невдачі. Так само спритно вихиснували професійні бонди професійне роздроблене поміж самими металівцями. Постарали ся вони вилучити з боротьби найактивнішу частину металівців, а саме союз машино-будівельних робітників. Бюрократи заклали сепаратний договір інших профспілок металівців з підприємцями і в сей спосіб змусли машино-будівельних робітників ізолювати їх, уступити. Англійські підприємці металеві індустрії мають тепер вільну руку до продовження робітничого дня і до заведеня акордової системи. Амстердамський Інтернаціонал прислужив ся так до сеї нової побіди капіталістів.

Тяжка справа була з робітничеством Чехословащини. Робітничество Чехословащини більш революційне і страйкова акція провадилась більш одностійно. Але соціял-опортуністи та їхні прихвотні ам-

Вандервельде і його помічники. Меншевицької обороні втечі від правди. Але Верховний Трибунал вяснить правду вини есерів до кінци. Ся справа буде достоїнством всього міжнародного пролетаріяту.

стердамські професійні бюрократи ужили всіх штукоч, перекручувань і саботажу, щобі причинити ся до уподку героїської боротьби металівців Чехословащини. Перша робота, яку бюрократи зробили, се була повна ізоляція — "амстердамська метода боротьби" — страйкуючих металівців середньої Чехословащини. Коли по довгий паутинні і торгівлі з робітниками при помочі різних проектів угод здеморалізували вони борючі ся маси, та коли під загальним тиском робітничих мас скликали спільну конференцію всіх робітничих партій в цілі одностійного фронту боротьби, представники соціял-демократів не були ласкаві навіть явити ся. Конференція не мога вже нічо помочи, бо професійні бонди заключили були вже угоду з підприємцями і хотіли тільки зложити вину за зраду робітничих інтересів на політичні робітничі партії. Комуністи вихиснували конференцію на те, щобі розкрити перед робітничими масами круїтство і зраду амстердамських професійних спілок.

По полуднево-німецьких, англійських та чеських металівців приходить черга на Італію та Францію. Італійські та французькі металівці повинні витягнути собі науку з минулих боротьб в інших країнах. Спосіб боротьби Амстердамського Інтернаціоналу стає кождому робітнику ясным. Роботу соціял-опортуністів в користь капіталізму видно як на долоні. Тому все робітничество мусить стати, як один чоловік, за створенем одностійного твердого фронту боротьби з наступом капіталізму.

Л—ч.

З РОБІТНИЧОГО РУХУ.

ЧЕХОСЛОВАЧЧИНА.

Деревні робітники за Червоном Інтернаціоналом Професійних Союзів.

117 голосами проти 24 вирішив Союз деревних робітників Чехословащини приступити до Червоного Інтернаціоналу Професійних Союзів і повести на дальше революційну боротьбу.

ПОЛУДНЕВА АМЕРИКА.

Приступлене до Червоного Професійного Інтернаціоналу.

Загальна федерація робітників Аргентини, що числить 300.000 членів, рішила 107 голосами проти 12 приступити до Червоного Інтернаціоналу Професійних Союзів. Федерация "мориків і докових робітників в Монтевідео (Чіле) всіма голосами проти одного вирішила приступлене до Червоного Інтернаціоналу Професійних Союзів.

Протест португальських соціялістів проти невілчності.

ЛІСБОНА, 6. липня. — Соціялістична Партія Португалії приготувала протест проти уживаня правительством Полудневої Африки невілчників з острова Мозамбік, португальської посілости. Протест буде розісланий до соціялістичних організацій цілого світа.

Того рода торгівля невілчниками ведеть ся на підставі договору між Португалією і Трансвалем, хоч сей договір був уневаженим, коли Трансвал був у склад Полудневої Африки.

Склад Московського Союзу.

ЛьВІВ, 18-го червня. — В Московському Союзі засідає 1645 мушин і 111 жєнщин, з того є 1478 комуністів, 272 не-партійних, 3 есерів, 3 меншевиків. 141 членів є з висшим образованием, 1001 з середнім. Робітниками є 805 членів, урядниками 718, ремісниками і селянами 189 осіб.

Евген Варга.

ЕКОНОМІЧНО-ПОЛІТИЧНІ ПРОБЛЕМИ ПРОЛЕТАРСЬКОЇ ДИКТАТУРИ.

Переклад П. Христонка.

(Продовжене.)

Для диктатури пролетаріяту питане про першу і другу групу урядництва розвизуєть ся дуже легко. Першу групу — урядництво насильничої організації старої держави — треба розізнати, а її організаційну форму роззнити. Тільки після цілковитого знищення старого насильничого державного апарату урядники сеї групи можуть бути приняті, як окремі особи, знову на службу в пролетарській державі.*) Інакше стоїть справа з учительським персоналом; він весь може бути перейнятий на службу

пролетарській державі, за виключенем вершків, які мають бути винищені; при-сьому треба лише подбати про те, щоб вчительство перенялось новим духом, пристосувалось до нових відносин, чого, зрештою, не так трудно і досягти в данім випадку.

Властиву проблему становить урядництво, заняте в продукції і поділі, котре працює в безпосередній близости до робітництва. Ся верства має в капіталістичнім устрою подвійну функцію. Вона заступає перед робітниками — в постаті управляючих підприємствами, контролєрів, калькуляторів заробітної платні, старших майстрів — безіменний, невидимий капітал. За сю функцію робітники ненавидять урядовців. З другого боку сї урядовці — як організатори, інженери, хеміки, техніки виконують дуже важні продуктивні функції, в яких їх дуже трудно замінити робітниками. Щоб досягти відповідної владности праці в підприємствах, являєть ся конечно необхідним певне порозумінє між робітниками і технічним урядовим персоналом фабрики чи заводу. Одначе досягненє свого порозуміння дуже утруднюєть ся через своєрідні відносини диктатури. Робітництво, до рук якого переходить підчас диктатури керуванє підприємствами, домагаєть ся аби оголошенє принципово зрівнанє урядовців і робітників щодо заробітної платні і умов праці переводилось негайно фактично в жите. Отже — або скасованє вище вказаних привілеїв урядовців, або поширенє тих прав на всіх працюючих. В Угорській Радянській Республіці се привело до того, що непогодженє між робітниками й урядовцями постійно зростало, що

дуже шкідливо відбивалось на фабричній продукції. Урядовці, між якими ще до диктатури було багато щирих прихильників і навіть передових борців за радянську систему, втратили класу захопили владу в свої руки, забули на — за виключенєм невеликої верстви дієно гвалт... стаючи в оборону Установчих Зборів, інтелектуальні сили в той же час своїм саботажом нищили ради в самій їх основі. Опір всіх технічно-адміністративних урядових елементів було переможено.*) Але ся перемога була куплена ціною "збільшення руїни", і робітничий клас власними силами не мога опанувати сеї руїни!

"Нещасте робітничої класи полягало в тому, що вона завжди була в положеню пригнобленої класи. Се відбиваєть ся всьому, як на ровні робітничої освіти; так і на тому, що робітничі не мають той вправи і звички в управліню, котрі післідують пануючі класи, передаючи їх з покоління в покоління через свої школи, університети і т. п. Тому робітничий клас повинна взяти від зруйнованого урядничого апарату всі ціні кваліфіковані елементи, потрібні їй з технічного боку, поставити їх на відповідні місця... Тепер боротьба проти саботажу має виявляти ся в тому, щобі перетворити вчерашних саботажників в слуг, виконавців і керуванців, всюди, де того потребувати ме новий режим. Коли ми з тим не справимось, коли ми не пригнітемо всіх потрібних сил і не поставимо на радянську службу, то вчерашна мілітарно-революційна боротьба проти саботажу виявилась би цілком некорисною і безплідною".

*) Л. Троцький: "Праця, дисципліна і порядок". Берлін, 1919.

(Дальше буде.)